

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความมีศรัทธาในการรักษาศิลของอุบาสกอุบาสิกา วัดโพธิ์ศรี อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก” ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ที่เกี่ยวกับ หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

๒.๒ สภาพพื้นที่ในการวิจัย

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความศรัทธาความเชื่อ

ความศรัทธา^๑ คือ ความเชื่อ ความมั่นใจเพราะได้พิจารณาไตร่ตรองมองเหตุผลด้วย ปัญญา

ความศรัทธาความเชื่อ หมายถึง สิ่งที่เชื่อ ไม่มั่งมาย ไร้เหตุผล เป็นความเชื่อประกอบไปด้วยปัญญา

ทฤษฎีความศรัทธาความเชื่อ ในประวัติปรัชญา มีการให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อที่สำคัญอยู่ ๒ แนวทางคือ มูลฐานนิยม (foundationalism) และสหพันธ์นิยม (coherentism)^๒

มูลฐานนิยม อธิบายว่า การให้เหตุผลสนับสนุนมีโครงสร้างเป็นช่วงชั้น กล่าวคือความเชื่อ บางความเชื่อเป็นความเชื่อพื้นฐาน (basic belief) ที่มีเหตุผลสนับสนุนในตัวเอง และความเชื่อ พื้นฐานเหล่านี้ก็ให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่ออื่น ๆ อีกทอดหนึ่ง นักสหพันธ์นิยมปฏิเสธว่ามีความเชื่อใด ๆ ที่มีเหตุผลสนับสนุนตนเอง และเสนอว่าความเชื่อต่าง ๆ ให้เหตุผลสนับสนุนซึ่งกันและกัน

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๔๑๘.

^๒ Foley, R. ๑๙๙๓, **Working without a Net**, (New York: Oxford University Press), (ข้อถกเถียงเกี่ยวกับมูลฐานนิยม เหตุผลเกี่ยวกับความเชื่อ-เหตุผลที่ไม่เกี่ยวกับความเชื่อ สหพันธ์นิยม probabilism และวิมตินิยม).

ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของระบบความเชื่อเดียวกัน นักมูลฐานนิยมและนักสหัชนิยมส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายใน (internalism) ที่เห็นว่าเงื่อนไขใด ๆ ที่ตัดสินว่าความเชื่อมีเหตุผลสนับสนุนนั้น เป็นเงื่อนไขที่อยู่ภายในตัวผู้เชื่อ เช่น ความเชื่อและประสบการณ์ที่คนมี ส่วนทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายนอก (externalism) โต้แย้งว่าเราไม่สามารถตัดสินว่าความเชื่อได้เหตุผลสนับสนุนหากไม่พิจารณาสภาพแวดล้อมภายนอกของผู้เชื่อ ช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายนอกเกิดขึ้นในฐานะทางเลือกที่ใช้โต้แย้ง ทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายในรูปแบบที่มีอิทธิพลของทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายนอก คือทฤษฎีที่เน้นความน่าเชื่อถือของกระบวนการ (reliabilism)^๓

เดส์การ์ตส์ลือคิซล์ม (Chisolm)^๔ และบองซู^๕ นักทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายใน โดยกำหนดให้ผู้เชื่อจะต้องตระหนักถึงองค์ประกอบของการมีเหตุผลสนับสนุนทั้งหมด โดยรูปแบบที่เข้มงวดที่สุดของทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายใน คือความคิดเห็นที่ว่าเราสามารถตัดสินได้ตลอดว่าความเชื่อของเรามีเหตุผลสนับสนุนหรือไม่ โดยอาศัยการคิดใคร่ครวญอย่างรอบคอบ (careful introspection)

โกลด์แมน (Goldman)^๖ เดรสเก้ (Dreske)^๗ อาร์มสตรอง (Armstrong)^๘ และ โซซา (Sosa)^๙ เป็นกลุ่มนักทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลมากแนวคิดหนึ่งคือทฤษฎีที่เน้นความน่าเชื่อถือของกระบวนการ (reliabilism) ซึ่งเห็นว่าการให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่อนั้นตัดสินโดย

^๓ Alston, W. ๑๙๘๙, **Epistemic Justification**, Ithaca, NY: Cornell University Press. (รวบรวมบทความสำคัญต่าง ๆ เกี่ยวกับมูลฐานนิยม ภายนอกนิยม ภายในนิยม reliabilism และประเด็นทางญาณวิทยาอื่น ๆ)

^๔ Chisholm, R. ๑๙๖๖, **The Theory of Knowledge**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, (ข้อปกป้องแนวคิดแบบมูลฐานนิยมและภายในนิยมที่มีอิทธิพล)

^๕ Bonjour, L. ๑๙๘๕, **The Structure of Empirical Knowledge**, Cambridge, MA: Harvard University Press. (บทวิพากษ์ที่ชัดเจนและรวบรัดต่อมูลฐานนิยมและข้อปกป้องแนวคิดแบบสหัชนิยม)

^๖ Goldman, A. ๑๙๘๖, **Epistemology and Cognition**. Cambridge, MA: Harvard University Press, (ข้อปกป้องต่อแนวคิดแบบ reliabilism ที่มีอิทธิพล)

^๗ Dretske, F. ๑๙๘๑, **Knowledge and the Flow of Information**. Cambridge, MA: MIT Press, (ข้อปกป้องแนวคิดแบบ reliabilism.)

^๘ Armstrong, D. M. ๑๙๓๗. **Belief, Truth, and Knowledge**. Cambridge: Cambridge University Press. (ข้อปกป้องแนวคิดแบบ reliabilism ในช่วงแรก)

^๙ Sosa, E. ๑๙๙๑, **Knowledge in Perspective**, Cambridge: Cambridge University Press. (รวบรวมบทความเกี่ยวกับการให้เหตุผลสนับสนุน ความรู้ reliabilism มูลฐานนิยมและสหัชนิยม)

พิจารณาจากความน่าเชื่อถือของกระบวนการเชิงปริชาน (cognitive process) ที่นำสู่ความเชื่อนั้น โดยความน่าเชื่อถือขึ้นกับแนวโน้มของกระบวนการที่นำสู่ความเชื่อที่จริงได้ จึงกล่าวได้ว่าตาม ทฤษฎีที่เน้นความน่าเชื่อถือของกระบวนการนั้น เรามีความรู้ว่า P ก็ต่อเมื่อเรามีความเชื่อที่จริงว่า P และความเชื่อดังกล่าวเป็นผลผลิตของกระบวนการเชิงปริชานที่น่าเชื่อถือ เห็นได้ว่าความ น่าเชื่อถือของกระบวนการมิได้เป็นองค์ประกอบภายใน

ดังนั้นแนวคิดแบบนี้จึงจัดว่าเป็นการให้เหตุผลสนับสนุนแบบทฤษฎีที่เน้นปัจจัยภายนอก ความมีเหตุผลสนับสนุนของความเชื่อนั้นพิจารณาจากแนวโน้มของกระบวนการดังกล่าวที่จะสร้าง ความเชื่อที่จริง และไม่สร้างความเชื่อที่เท็จ

ดักลาส วี. ไควน์ (W. V. Quine)^{๑๐} เสนอความคิดเกี่ยวกับญาณวิทยาเชิงธรรมชาติไว้ใน บทความ “Naturalized epistemology” โดยเสนอว่าญาณวิทยาควรจะเป็นเพียงบทหนึ่งของ จิตวิทยา กล่าวคือไควน์^{๑๑} เสนอให้เปลี่ยนสถานะของญาณวิทยาไปเป็นส่วนหนึ่งของจิตวิทยาเชิง ปริชานที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลกับความเชื่อ แทนการพยายามประเมินลักษณะและ วิธีการได้มาซึ่งความรู้อย่างที่ทำกันในญาณวิทยาเชิงบรรทัดฐาน (normative epistemology) เห็นได้ว่าข้อเสนอดังกล่าวเท่ากับเป็นการเปลี่ยนสถานะของญาณวิทยาเชิงบรรทัดฐานที่มีคำถามเชิง คุณค่า เช่น “เราควรให้เหตุผลสนับสนุนความเชื่ออย่างไร” ไปเป็นการอธิบายเชิงธรรมชาติว่า “ความเชื่อเกิดขึ้นมาได้อย่างไร” โกลด์แมนโต้แย้งว่าญาณวิทยาเชิงธรรมชาตินั้นไปด้วยกันได้ดีกับ ทฤษฎีแบบเน้นความน่าเชื่อถือของกระบวนการ ดังนั้นญาณวิทยาจึงยังคงมีส่วนที่เป็นบรรทัดฐาน อยู่เนื่องจากสามารถประเมินได้ว่า เราจะมีเหตุผลสนับสนุนความเชื่อเมื่อเราใช้กระบวนการสร้าง ความเชื่อที่น่าเชื่อถือ และขณะเดียวกันก็ถือเป็นญาณวิทยาเชิงธรรมชาติ เนื่องจากวิทยาศาสตร์ เป็นตัวที่ช่วยอธิบายว่า กระบวนการที่นำสู่ความเชื่อแบบใดที่มีความน่าเชื่อถือ

ดาร์วิน (Darwinist)^{๑๒} ญาณวิทยาธรรมชาติที่เสนอว่าสิ่งที่ควรเชื่อ คือสิ่งที่ทำให้เราอยู่ รอด ตามแนวคิดนี้การที่มนุษย์อยู่รอดมาจนถึงวันนี้ย่อมแสดงว่า ความรู้ที่มนุษย์มีอยู่เป็นสิ่งที่ควร

^{๑๐} Quine, W. V. ๑๙๖๙, **Epistemology Naturalized**, In *Ontological Relativity and Other Essays*, New York: Columbia University Press. (บทความซึ่งทำให้เห็นความเคลื่อนไหวแรกเริ่มของแนวคิด ญาณวิทยาเชิงธรรมชาติ)

^{๑๑} Quine, W. V. ๑๙๙๐, **The Pursuit of Truth**, Cambridge, MA: Harvard University Press, (บทแรกนั้นอธิบายแนวคิดทางญาณวิทยาของไควน์)

^{๑๒} Davidson, D. ๑๙๘๖. **A Coherence Theory of Truth and Knowledge**, In E. Le Pore(ed.), *The Philosophy of Donald Davidson*. London: Blackwell, (บทความของเดวิดสันที่ โต้แย้งธรรมชาติของความเชื่อและการอ้างถึงนั้นทำให้เป็นไปไม่ได้ที่เราจะเชื่อผิดทั้งหมด)

เชื่อ อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าการอธิบายข้างต้นยอมรับไว้ก่อนว่า “ความรู้ที่เราถืออยู่เป็นความรู้ที่เราควรรู้” มิได้เริ่มต้นด้วยการแทนที่คำถามเชิงบรรทัดฐานด้วยคำถามเชิงบรรยายสรุปได้ว่า ญาณวิทยาเชิงธรรมชาติต้องการอธิบายว่า เราได้ความรู้มาอย่างไร โดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการแทนที่คำถามเชิงบรรทัดฐานที่ว่า “เราควรทำอะไรเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้” ด้วยคำถามเชิงบรรยายที่ว่า “เราได้ความรู้มาอย่างไร” นั้นยังมีความเห็นไม่ลงรอยกันในหมู่นักญาณวิทยาเชิงธรรมชาติ บางคนเห็นว่าสามารถแทนที่กันได้โดยสมบูรณ์ แต่บางคนเห็นว่าไม่อาจแทนที่กันได้โดยสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะยังจำเป็นต้องมีการประเมินอยู่อีก เช่น การประเมินว่า “ความเชื่อที่มีอยู่เป็นความรู้หรือไม่” เป็นต้น “การให้เหตุผลสนับสนุน” (justification) หรือ “มีเหตุผลสนับสนุน” (justified) มีการใช้กันทั่วไปในญาณวิทยา คำดังกล่าวเป็นคำที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับคำเชิงบรรทัดฐานต่าง ๆ เช่น ได้รับการยืนยัน (confirmed) มีเหตุผล (rational) แต่ก็ได้มีข้อตกลงร่วมกันว่าคำเหล่านั้นมีความหมายเหมือนกัน แม้นักญาณวิทยาบางคนก็ใช้คำนี้แทนที่กันได้ แต่บางคนก็เห็นว่าแต่ละคำมีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันว่า “ความเชื่อ” คือสิ่งที่คำเหล่านี้บ่งถึง ซึ่งนักญาณวิทยาสนใจว่าอะไรทำให้ความเชื่อมีเหตุผลสนับสนุน ประพจน์ ข้อความ ข้ออ้าง สมมติฐาน และทฤษฎี สามารถกล่าวได้ว่ามีเหตุผลสนับสนุน

ความศรัทธาความเชื่อทางพระพุทธศาสนา

เหตุแห่งความเชื่อ^{๓๓} คือ การฟัง

ความเลื่อมใสของบุคคล ๔ จำพวก จำพวกสัตว์ในโลกสันนิบาตซึ่งมีประมาณ ๔ จำพวก ที่เห็นพระตถาคตอยู่ ไม่เกิดความเลื่อมใส มีจำนวนน้อยนัก

๑. รูปุปปมาณิกา จำพวกสัตว์ที่เป็นรูปุปปมาณิกา (ถือรูปเป็นประมาณ) เห็นพระสรีระของพระตถาคต อันประดับแล้วด้วยพระลักษณะและอนุพยัญชนะมีพระฉวีวรรณดุจทองคำ ย่อมเลื่อมใส.

๒. โฆสูปปมาณิกา จำพวกโฆสูปปมาณิกา (ถือเสียงเป็นประมาณ) ฟังเสียงประกาศพระคุณของพระศาสดา ซึ่งอาศัยเป็นไปแล้วตั้งหลายร้อยชาติ และเสียงประกาศพระธรรมเทศนา

๓. ลูขูปปมาณิกา จำพวกลูขูปปมาณิกา (ถือการปฏิบัติเคร้าหมองเป็นประมาณ) ๑ เสียงที่ประกอบด้วยองค์ ๘ คือ แจ่มใส ๑ ชัดเจน ๑ นุ่มนวล ๑ น่าฟัง ๑ กลมกล่อม ๑ ไม่พรว้า ๑ ลึก ๑ มีกังวาน ๑ อาศัยความที่พระองค์เป็นผู้เคร้าหมองด้วยปัจจัยทั้งหลายมีจิวรเป็นต้น ย่อมเลื่อมใส

^{๓๓} พุ.ธ.อ. (ไทย) ๔๒/๑/๒๑/๑๕๙-๔๗๐.

๔.ธัมมปัปมาณิกา จำพวกธัมมปัปมาณิกา (ถือธรรมเป็นประมาณ) ก็ย่อมเลื่อมใสว่า ศีลของพระทศพลเห็นปานนี้สมาธิเห็นปานนี้ปัญญาเห็นปานนี้พระผู้มีพระภาคเจ้าหาผู้เสมอมิได้ ไม่มีผู้เสมอเท่า หาผู้เสมอเหมือนมิได้ไม่มีผู้ทัดเทียม ด้วยคุณทั้งหลายมีศีลเป็นต้น

ปรโตโฆสะ^{๑๔} หมายถึง การฟังอสังฆธรรม

ปรโตโฆสะ^{๑๕} แปลว่า เสี่ยงจากผู้อื่น หมายถึงรวมถึงคำพูด คำแนะนำ คำชี้แจง คำโฆษณา กระแสข่าว ข้อเขียน บทความจากบุคคลหรือแหล่งข่าวต่าง ๆ

ปรโตโฆสะ มี ๒ ประเภท คือ ที่เป็นจริง มีเหตุผล เป็นประโยชน์ ประกอบด้วยความหวังดี และที่เป็นเท็จ ไม่มีเหตุผล ไม่เป็นประโยชน์ มุ่งทำลาย

ปรโตโฆสะ เป็นวิธิต่างเบี่ยงต้นแห่งปัญญาและสัมมาทิฐิ แต่ต้องมีโยนิโสมนสิการคอยกำกับ จึงจะสามารถรู้แยกแยะและคัดสรรเฉพาะปรโตโฆสะฝ่ายดีได้ ปรโตโฆสะที่ปราศจากโยนิโสมนสิการจะก่อให้เกิดความงมงาย หูเบา เชื่อง่าย ไร้เหตุผลและมิจฉาทิฐิได้ง่าย

โยนิโสมนสิการ^{๑๖} หมายถึง การใช้ความคิดถูกวิธี คือการทำในใจโดยแยบคาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า สวหาเหตุผลจนตลอดสาย แยกแยะออกพิเคราะห์ ดูด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบ

ความศรัทธาความเชื่อมีหลักอยู่ ๔ ประการ^{๑๗}

๑) กัมมสัทธา หมายถึง ความเชื่อกรรม เชื่อกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีจริง คือเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา มีความจงใจทำทั้ง ๆ ที่รู้ ย่อมเป็นกรรม เป็นความชั่วและความดี เกิดมีขึ้นในตน กรรมตามหลักพระพุทธศาสนา หมายถึง การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาหรือความจงใจ ซึ่งตรงกับพุทธพจน์ที่ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว วทามิ” แปลว่า “ดูก่อน ภิกษุทั้งหลาย เจตยานั้นเอง ที่เรากล่าวว่าเป็นกรรม”^{๑๘} ความเชื่อเรื่องกรรมโดยทั่วไปแล้วชาวพุทธมักเชื่อเกี่ยวกับเรื่องนี้ มากบ้าง น้อยบ้าง แต่ชาวพุทธไม่น้อยที่คิดว่า ผลที่ตนได้รับอยู่ในปัจจุบันทั้งหมดล้วนเป็นผลของกรรมในอดีตชาติ ซึ่งผิดไปจากพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้าที่ว่า “สุข ทุกข์ ที่เราได้รับปัจจุบัน บางอย่างเป็นผลของการกระทำในชาตินี้ บางอย่างเกิดขึ้นเพราะความประมาทเลินเล่อ และบางอย่างเป็นผลของกรรมเก่า”

^{๑๔} ชุ.ป. (ไทย) ๓๑/๑๒๔/๑๕๒.

^{๑๕} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ ๙. ราชบัณฑิต), พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๓ (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภาและสถาบันลือธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๕๑๒.

^{๑๖} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๕๗.

^{๑๗} อัง.สตตก. ๒๓/๔-๕/๓.

^{๑๘} อัง.ฉก. (บาลี) ๒๒/๖๓/๓๙๕.

พระครูพิศาลธรรมโกศล (หลวงตา แพร่เยื่อไม้) กล่าวไว้ในหนังสือ “วาทะนักเทศน์” สรุปใจความได้ว่า พระพุทธศาสนาถือหลักกรรมเป็นเรื่องสำคัญ หากเจตนาทำไม่ว่าจะทำอะไรไว้ก็ตามจะไม่สูญหาย ซึ่งตรงกับหลักวิทยาศาสตร์ฝ่ายวัตถุที่ว่า สสารไม่สูญหายไปจากโลก จะแตกต่างกันตรงที่พระพุทธศาสนาเป็นฝ่ายจิตและเป็นปัจจัยตั้ง คือรู้ได้เฉพาะตน จิตที่ฝึกได้แล้วทำอะไรได้หลายอย่างที่คนธรรมดาทำไม่ได้ เช่น ทายใจคน^{๑๙} เป็นต้น

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงความเชื่อในเรื่องของกรรม ถ้าชาวพุทธตั้งอยู่ในหลักที่ถูกต้องแล้วก็จะเชื่อในเรื่องกรรม หวังผลจากการกระทำด้วยความเพียรพยายามของตนโดยใช้สติปัญญาพิจารณาตามเหตุผล ซึ่งจะทำให้สามารถพัฒนาตนเองได้โดยไม่มัวเมาตื่นขวามงคล ทำให้ต้องเสียเวลาซึ่งหาประโยชน์อันใดมิได้ หวังพึ่งปัจจัยภายนอก หากจะเชื่ออะไรพิเศษออกไปโดยไม่มีความหนักแน่นในการทำมาดี โดยนั่งคอยโชค หวังผลจากการดลบันดาลเท่านั้น ก็เป็นอันว่าขัดต่อความเชื่อเรื่องกรรม^{๒๐}

๒) วิปากสัทธา หมายถึง ความเชื่อผลกรรม เชื่อว่าผลกรรมนั้นเป็นจริง คือเชื่อว่าผลของกรรมที่ทำแล้วนั้นต้องมีเหตุและต้องมีผล เหตุที่ดีย่อมเกิดผลที่ดี เหตุที่ชั่วย่อมเกิดผลชั่วตาม ดังที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสแก่ สุภมาณพ โททยะบุตร ว่า เหตุที่บุคคลและสัตว์ทั้งหลายมีความแตกต่างกัน อันเนื่องมาจากกรรมของแต่ละคนไว้ ๗ คูในจูฬกัมมวิภังคสูตร^{๒๑} ว่า “สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม ตนเป็นผู้รับมรดกแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้เลวทรามและประณีตได้”

๓) กัมมัสสกตาสัทธา หมายถึง ความเชื่อว่าสัตว์ย่อมมีกรรมเป็นของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของกรรม จะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน คือ เชื่อว่าผลที่เราได้รับอยู่กับปัจจุบัน ทุกอย่างเป็นผลแห่งการกระทำของเราเอง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ไม่มีใครจะทำให้ตนดีหรือชั่วได้ ตนไม่สามารถจะทำให้ใครดีหรือชั่วได้ ความดีความชั่วเป็นของเฉพาะตัวเท่านั้น

๔) ตถาคตโพธิสัทธา หมายถึง ความเชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คือเชื่อว่าพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้จริง ประกอบด้วยพระปัญญาคิณ พระวิสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณ ความเชื่อนี้ถือเป็นสำคัญและจำเป็นมากเพราะพระพุทธเจ้าเป็นผู้ให้กำเนิดพระพุทธศาสนา และพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นก็เพราะการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ถ้าไม่เชื่อว่าพระพุทธเจ้าตรัสรู้จริง ก็

^{๑๙} พุทธวรรณญาณ ข้อคิดคติธรรมวาทะพระนักเทศน์, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา), หน้า ๗

^{๒๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ปฏิบัติธรรมให้ถูกทาง, พิมพ์ครั้งที่ ๖๐, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๔), หน้า ๗.

^{๒๑} ม.อ. (ไทย) ๑๔/๑๓๕/๕๘๒-๕๙๖.

เท่ากับไม่เชื่อในพระพุทธศาสนาทั้งหมด ดังนั้นการเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า บางทีอาจจะเหมือนกับการเชื่อไว้ก่อนโดยไม่ต้องไปสอบสวนหาความจริง เพราะกลัวไปสอบสวนหาหลักฐานบางทีเราอาจจะตายก่อนที่จะได้พบความจริงก็ได้^{๒๒} ในพระพุทธศาสนานั้นทุกอย่างล้วนเข้าสู่กระบวนการของการพิสูจน์ได้ด้วยตัวของเราเองทุกเรื่อง ต่างแต่ว่าใครจะมีโอกาสสาสนาปัญญาบารมีที่จะได้ถึงตรงนั้นหรือไม่เท่านั้นเอง

เรื่องความศรัทธาที่น้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงแสดงความสำคัญของศรัทธาไว้ใน อลคัฏฐุปมสูตรมุลปิณณาสกั มัชฌิมา ^{๒๓} ว่า “บุคคลใดเพียงความเชื่อความรักในเรา บุคคลนั้นทั้งหมดเป็นผู้มีสวรรค์เป็นที่ไปในเบื้องหน้า”

ลักษณะศรัทธาทั้ง ๔ ประการนี้ แสดงลักษณะศรัทธาที่มุ่งตรงต่อตัวความจริง ไม่ยึดติดทฤษฎี บุคคล หลักการใด ๆ แต่เป็นอิสระด้วยปัญญา

ทัศนะของนักปราชญ์ทางศาสนาที่แสดงทัศนะเกี่ยวกับศรัทธาในพระพุทธศาสนาเอาไว้ทำนองเดียวกันหมดว่าเป็นศรัทธาที่เนื่องด้วยเหตุผล มีปัญญารองรับ เชื่อโดยปัญญาใช้คู่กับปัญญา ไม่หลับหูหลับตาเชื่อ เชื่อสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อด้วยเหตุผล เชื่อเพราะยอมรับหลักเหตุผล ทั้งหมดนี้เท่ากับเป็นคำรับรองและยืนยันว่าศรัทธาในพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานด้วยความศรัทธาและยอมรับ ด้วยผลอันมหัศจรรย์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจึงทำให้ผู้ปฏิบัติเกิดศรัทธาในการปฏิบัติในคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ในพระรัตนตรัย ในพระพุทธศาสนา ศรัทธาที่เกิดจากการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมีรากฐานจากปัญญาเพราะเห็นผลปฏิบัติจึงเป็นศรัทธาที่หนักแน่น และมั่นคงไม่มลาย ไม่หวั่นไหวและคลอนแคลนง่าย ทำให้ผู้ปฏิบัติเห็นสังขารของชีวิตและธรรมชาติ ส่วนมากผู้ปฏิบัติแล้วได้ผลกับตัวเองที่มาแล้วก็จะมาอีกและก็จะชวนพ่อ แม่ พี่น้อง ลูก ๆ หลาน ๆ ญาติมิตร เพื่อนฝูงมา บางบริษัทก็มาเป็นเจ้าภาพและส่งพนักงานมาปฏิบัติหมุนเวียนกันตลอดปี การเจริญสติทำลายกิเลส (เครื่องเศร้าหมอง) และอวิชชา (ความไม่รู้ความจริง) ทำให้จิตบริสุทธิ์เกิดปัญญาเห็นความจริงของชีวิตจิตใจและธรรมชาติ ขจัดความทุกข์ ความบริสุทธิ์ของจิตทำให้ผู้ปฏิบัติประเสริฐขึ้นตามลำดับ

แนวคิดเกี่ยวกับการรักษาศีล

^{๒๒} แสง จันทร์งาม, **พุทธศาสนวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๕๔), หน้า ๘๗.

^{๒๓} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๒๘๘/๘๕.

ความหมายของศีล จากพจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ ให้ความหมายไว้

ดังนี้ “ ศีล ” คือความประพฤติทางกายและวาจา การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย, ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม , การรักษาตามปกติวินัยปกติ , มารยาทที่สะอาดปราศจากโทษ, ข้อปฏิบัติในการละเว้นความชั่ว , ข้อปฏิบัติในการฝึกหัดกาย วาจาให้ดียิ่งขึ้น , ความสุจริตทางกายวาจา อาชีวะ ”

วศิน อินทสระ^{๒๔} ได้เขียนไว้ในหนังสือพุทธจริยศาสตร์ว่า “ ศีล ” คือเจตนา งดเว้นความชั่ว ทางกาย วาจาและใจด้วยเจตนางดเว้นทุจริตทางกาย วาจาท่านเรียกว่าเจตนาศีล การงดเว้นจากมโนทุจริต ๓ เรียกว่า เจตสิกศีล คือ ศีลที่เกี่ยวกับใจโดยตรง แม้ไม่ทำด้วยกายวาจา ก็ทำให้ศีลทางใจขาดได้ มโนทุจริต ๓ นั้น ประกอบด้วย (๑) อภิขเฌา โลภอยากได้ของผู้อื่น(๒) พยาบาทคิดปองร้ายผู้อื่น (๓) มิจฉาทิฐิ เห็นผิดจากทำนองคลองธรรม เช่น เห็นว่าทำดีไม่ได้ดี เป็นต้น

ศีล หมายถึง ข้อกำหนดรู้สิ่งดีและชั่ว เพื่อให้กาย วาจา ใจ พ้นจากการกระทำที่เป็นการเบียดเบียนตนเอง และผู้อื่น

ศีล ๕ คือ ศีลที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้ฆราวาสที่อยู่ในการครองเรือนประพฤติปฏิบัติและรักษา มี ๕ ประการ

๑. ควรรู้จักคุณค่าและรักษาสีงมีชีวิตทั้งปวง
๒. ไม่พึงปรารถนาในทรัพย์สินที่ไม่ใช่ของตน
๓. ไม่หมกมุ่นในกามคุณ
๔. เป็นผู้มั่งมีสัจจะและรักษาความจริง
๕. รู้จักรักษาสติ และควบคุมอารมณ์ของตนเอง[ระบบออนไลน์] www.susarn.com

จากความหมายของศีล ข้างต้นสรุปว่า ความหมายศีล หมายถึง ความประพฤติทางกาย วาจา ใจ โดยเป็นข้อปฏิบัติในการละเว้นความชั่วฝึก กายและใจให้พ้นจากสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายไม่ให้เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

องค์ประกอบของศีล

ตามหลักของพระพุทธศาสนา ศีล คือ การควบคุมรักษาอาการที่แสดงออกทางกาย ทางวาจาให้เป็นปกติเรียบร้อย ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและสังคมส่วนรวม คือไม่ทำตัวเป็นพิษเป็นภัยต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นคนมีศีลธรรมหรือนุชยธรรม มีธรรมคือ คุณสมบัติดังนี้

^{๒๔} วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๙), หน้า ๑๔.

๑. มีสุจริต ๓ คือ มีความประพฤติดีประพฤติชอบ ๓ ประการ คือ^{๒๕}

กายสุจริต ความสุจริตทางกาย ทำสิ่งที่ต้องประพฤติชอบด้วยกาย

วจีสุจริต ความสุจริตทางวาจา พูดสิ่งที่ต้องประพฤติชอบด้วยวาจา

มโนสุจริต ความสุจริตทางใจ คิดสิ่งที่ต้องประพฤติชอบด้วยใจ

๒. ประพฤติกรรมตามอารยธรรม ด้วยการปฏิบัติถูกต้องตามทางแห่งกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการ ดังต่อไปนี้

ทางกาย ๓ ประการ

๑. ละเว้นการฆ่าสัตว์ การสังหาร การบีบคั้นเบียดเบียน มีเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูล สงเคราะห์กัน

๒. ละเว้นการแย่งชิงลักขโมยและการเอาไรต์เอาเปรียบ เคารพสิทธิในทรัพย์สินของกัน และกัน

๓. ละเว้นการประพฤติผิดล่วงละเมิดในของรักของหวงของผู้อื่นไม่ข่มเหงจิตใจ ทำลาย ลบหลู่เกียรติและวงศ์ตระกูลของกันและกัน

ทางวาจา ๔ ประการ

๑. ละเว้นการพูดเท็จโกหกหลอกลวง กล่าวแต่คำสัตย์ ไม่จงใจจะพูดให้ผิดจากความจริง เพราะเห็นแก่ประโยชน์ใดๆ

๒. ละเว้นการพูดส่อเสียดหรือยุยงให้แตกแยก พูดแต่คำที่สมานส่งเสริมสามัคคี

๓. ละเว้นการพูดคำหยาบคายสกปรกเสียหาย พูดแต่คำสุภาพนุ่มนวลชวนฟัง

๔. ละเว้นการพูดเหลวไหลเพ้อเจ้อ พูดแต่คำจริงมีเหตุผลมีสาระประโยชน์และถูก กาลเทศะ

ทางใจ ๓ ประการ

๑. ไม่ละโมภ ไม่เพ่งเล็งคิดหาทางเอาแต่จะได้ คิดให้ คิดเสียสละ ทำจิตใจเพื่อแผ่ กว้างขวาง

๒. ไม่คิดมุ้งร้ายเบียดเบียนหรือเพ่งมองในแง่ที่จะทำลาย ตั้งความปรารถนาดีแผ่เมตตา มุ่ง ให้เกิดประโยชน์สุขแก่กัน

๓. มีความเห็นถูกต้องเป็นสัมมาทิฐิ เข้าใจในหลักธรรมว่าทำดีมีผลดีทำชั่วมีผลชั่ว รู้เท่า ทันความเป็นไปธรรมดาของโลกและชีวิตตามเหตุปัจจัย

^{๒๕} ธรรมนูญปาฎีกาบรรพชิต ๒๒๘, สยามรัฐเล่มที่ ๑๑.

การรักษาศีลอีกนัยหนึ่ง คือ การศึกษาในขบวนการของไตรสิกขา คือหลักการศึกษาและปฏิบัติเพื่อระงับกิเลสหรือเพื่อให้พ้นทุกข์มีอยู่ ๓ อย่างคือ^{๒๖}

๑. สีลสิกขา ข้อปฏิบัติเพื่อควบคุมรักษา กาย วาจา ให้ตั้งอยู่ในความเรียบร้อยปราศจากโทษทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

๒. จิตตสิกขา ข้อปฏิบัติเพื่อควบคุมจิตให้อยู่ในอำนาจ ฝึกจิตใจให้มั่นคง แน่วแน่ ควรแก่การทำงานในคราวที่ต้องการใช้งาน

๓. ปัญญาสิกขา ข้อปฏิบัติฝึกหัดให้เกิดปัญญา รอบรู้สภาวะธรรมตามความเป็นจริง อันเป็นไปตามเหตุตามผล หรือตามปัจจัยของสภาวะธรรม

พฤติกรรมค่านิยม

ค่านิยมเกิดจากประสบการณ์และการประเมินค่าของบุคคล ขณะเดียวกันก็มาจากความเชื่อและเจตคติ ส่วนประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมที่แสดงว่าเกิดค่านิยมขึ้น ได้แก่ การเกิดแรงจูงใจ ไม่ได้เกิดจากความต้องการที่เชื่อฟังหรือปฏิบัติตาม แต่เกิดจากความชอบที่เกิดในตัวบุคคลที่มีค่านิยมสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นตัวนำให้เกิดการปฏิบัติการต่าง ๆ การเกิดค่านิยมมีพฤติกรรม^{๒๗} ๓ อย่าง คือ โรคิช (Rokeach)^{๒๗}

๑. การยอมรับค่านิยม พฤติกรรมในขั้นแรกนี้ เป็นการลงความคิดเห็นว่าเหตุการณ์สิ่งของการกระทำเป็นสิ่งที่มีความค่า บุคคลมีความเชื่อซึ่งมีมากน้อยแตกต่างกันไป ความเชื่อนี้เป็นการยอมรับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งพร้อมที่จะวัดและประเมินสิ่งนั้น

๒. ความชอบในค่านิยม พฤติกรรมความชอบแทรกอยู่ระหว่างการยอมรับ การเกิดค่านิยมและความรู้สึกถูกผูกมัดอยู่กับค่านิยมนั้น ความชอบนี้ประเมินจากทั้งตนเองและจากบุคคลข้างเคียงด้วยว่าเขามีค่านิยมในสิ่งนั้น

๓. การผูกมัด เป็นขั้นที่มีความเชื่อมั่นว่ายอมรับค่านิยม เช่น การเคารพผู้ใหญ่ การแสดงความอ่อนน้อม ซึ่งบ่งบอกว่าเขามีค่านิยมในสิ่งนั้น

ค่านิยมในแต่ละบุคคลแตกต่างกันไป บุคคลเดียวกันมีค่านิยมหลาย ๆ อย่าง เราสามารถจัดให้เป็นระบบ โดยการเข้ากลุ่มกัน สร้างแนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม และจัดระบบค่านิยม เป็นการ

^{๒๖} วศิน อินทสระ, พุทธจริยศาสตร์, หน้า ๑๖.

^{๒๗} Rokeach, M, *The nature of human values*, (New York: Free Press, ๑๙๗๓), p.๕๑-๕๒.

เรียงลำดับโดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ของค่านิยมนั้น ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดปรัชญาชีวิตของเรา อาจเป็นเป้าหมายในอุดมการณ์ของชีวิตเป็นการแสดงลักษณะค่านิยม ความยึดถือ และพฤติกรรมต่อมาก็คือ การปฏิบัติซึ่งสังเกตจากพฤติกรรมภายนอกในสถานการณ์หนึ่ง บางครั้งเป็นพฤติกรรมภายในที่ไม่ได้นำไปปฏิบัติก็ได้

ค่านิยมในสังคมไทยปัจจุบัน โดย พณีส หันนาคินทร์.^{๒๘} ควรมีดังนี้

๑. ความรักและความห่วงใยในความมั่นคงปลอดภัย อีสราภาพและเอกราชของชาติ
๒. ความจงรักภักดีเคารพยึดมั่นด้วยศรัทธาอันบริสุทธิ์ใจ ต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์
๓. ความเลื่อมใสในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศไทย
๔. ความซื่อสัตย์สุจริตและบริสุทธิ์ใจในการกระทำต่างๆ
๕. ความสำนึกในความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม
๖. การมีวินัยของตนเองเคารพในระเบียบและกฎหมายของบ้านเมือง
๗. ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรม
๘. ความสามัคคี
๙. การเสียสละ
๑๐. ความอดทน
๑๑. ความมัธยัสถ์
๑๒. ความขยัน
๑๓. การไม่เลื่องงาน
๑๔. ความกตัญญูกตเวที
๑๕. ความนิยมใช้ของไทย
๑๖. ความซื่อสัตย์ต่อหลักวิชาความรู้
๑๗. การประสานประโยชน์

จากความหมายพฤติกรรมค่านิยมสรุปข้างต้น หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากแรงจูงใจความชอบจากตัวบุคคล ที่มีค่านิยมเป็นตัวนำให้เกิดการปฏิบัติต่างๆตามที่สังคมนิยมชมชอบจาก

^{๒๘} พณีส หันนาคินทร์, การสอนค่านิยมและจริยธรรม, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ, ๒๕๒๖), หน้า ๑๒๒-๑๒๓.

ค่านิยมในสังคมไทย ได้แก่ ความกตัญญูต่เวที ความสามัคคี ความจงรักภักดีเคารพยึดมั่นด้วยศรัทธาอันบริสุทธิ์ใจ ต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

๒.๒ สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย

วัดโพธิ์ศรี ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๒ ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย ตั้งเมื่อพ.ศ.๒๒๙๗เป็นวัดเก่าแก่ที่ไม่ใหญ่นักโดยมีหลักฐานที่สำคัญคือฐานอุโบสถเก่าที่ก่ออิฐโบราณขนาดกว้าง ๓ เมตรยาว ๖ เมตรเป็นหลักฐานสำคัญที่พอให้เห็นถึงความเก่าแก่ที่ดินตั้งวัดมีเนื้อที่ ๖ไร่ ๕ ตารางวา อาณาเขตทิศเหนือ ติดหมู่บ้านโพธิ์ศรี ทิศใต้ติดถนนสาธารณะทิศตะวันออกและทิศตะวันตกติดที่ดินเอกชน มีอาคารเสนาสนะประกอบด้วย

-อุโบสถเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดกว้าง ๖ เมตรยาว ๑๙ เมตรสร้างเมื่อพ.ศ. ๒๕๐๐และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อพ.ศ.๒๕๑๓

- ศาลาปฏิบัติธรรมขนาดกว้าง ๑๖ เมตรยาว ๕๖ เมตรเริ่มสร้างเมื่อพ.ศ.๒๕๔๐จนถึงปัจจุบันนี้ยังไม่แล้วเสร็จ

- ศาลาอเนกประสงค์ขนาดกว้าง ๖ เมตรยาว ๑๒ เมตร สร้างเมื่อพ.ศ.๒๕๕๒

- ชุมนประตุนาถกว้าง ๓ เมตร สูง ๕ เมตรสร้างเมื่อพ.ศ.๒๕๕๕

- หอฉันและหอสดมณต์อยู่ภายในและมีกุฏิล้อมรอบบริเวณ ได้ทำการบูรณะครั้งล่าสุดเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๖ โดยพระมหาสาคร ปภังกร เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน

วัดโพธิ์ศรีเริ่มมีการพัฒนาและบูรณะในสมัยของหลวงปู่เคน คาร์โว เป็นเจ้าอาวาสได้ทำการก่อสร้างอุโบสถ ซึ่งถือได้ว่าเป็นหลังที่ ๒ ของวัดโพธิ์ศรีขึ้นมา ๑ หลังและได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อพ.ศ.๒๕๑๓

ประวัติการปกครองและการพัฒนาวัด

๑.หลวงปู่บัณฑิต ไม่ทราบพ.ศ.

๒.หลวงปู่หน้อย ไม่ทราบพ.ศ.

๓.พระอาจารย์ผ่อง ไม่ทราบพ.ศ.

๔.พระอาจารย์นำ ดาอาษา ไม่ทราบพ.ศ.

๕.พระอธิการเคน คาร์โว พ.ศ.๒๔๙๑-พ.ศ.๒๕๒๙

๖.พระปลัดแมน อุตโตโม พ.ศ.๒๕๓๐-พ.ศ.๒๕๔๑

๗.พระอธิการบัน สุจิตโต พ.ศ.๒๕๔๖-พ.ศ.๒๕๕๖

๘.พระมหาสาคร ปภังกร ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๖-ปัจจุบัน

การปฏิบัติธรรมในวัดโพธิ์ศรี

เริ่มมีมาเท่าที่ทราบตั้งแต่ในอดีตเจ้าอาวาสแต่ที่ปรากฏชัดเจนจนเป็นที่ยอมรับของ อุบาสก-อุบาสิกาทั่วไปในสมัยที่พระปลัดแมน อุดตโม เป็นเจ้าอาวาส(พ.๒๕๓๐-พ.ศ.๒๕๔๑)จะมี อุบาสก-อุบาสิกามารับศีล (ถือศีล) ทุกวันพระและจัดให้มีการบวชนกขัมมะทุกๆวันสำคัญโดย เท่าที่ทราบจากอุบาสก-อุบาสิการุ่นเก่าที่มาร่วมปฏิบัติธรรมรับศีลในปัจจุบันว่ามีอุบาสก-อุบาสิกา มารับศีลปฏิบัติธรรมในแต่ละครั้งเป็นเป็นจำนวนมาก ๑๐๐ คนขึ้นไปทุกครั้งจนท่านมรณภาพใน สมัยเจ้าอาวาสรูปต่อมาก็ไม่มีการรับศีลปฏิบัติธรรมอีกเลยจนในปัจจุบันนี้เมื่อพระมหาสาคร ปภังโก รมาดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสเมื่อวันที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๕๖ จึงได้ริเริ่มฟื้นฟูให้มีการรับศีลปฏิบัติ ธรรมทุกวันพระและการบวชนกขัมมะขึ้นมาใหม่อีกโดยมีคณะอุบาสก-อุบาสิกามารับศีลปฏิบัติ ธรรมในแต่ละวันพระ ๓๐-๖๐ คนขึ้นไปแต่ถ้าเป็นวันสำคัญต่างๆจะมีถึง ๙๐-๑๒๐ คนขึ้นไป

๒.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิตรภาณิน เอี่ยมอ้อย^{๒๙} ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับ อบายมุขของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๔ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบ ความแตกต่าง พฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุข จำแนกตามเพศระดับชั้น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ลักษณะการพักอาศัย ความเพียงพอของรายได้ของนักเรียนเพื่อเป็น ค่าใช้จ่ายต่อเดือน พบว่า นักเรียนที่มีเพศแตกต่างกันมีพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้ เกี่ยวข้องกับอบายมุขแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑ เพศหญิงมีพฤติกรรม การควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุขมากกว่าเพศชายและผลการวิเคราะห์ตัวแปร สัมพันธ์ภาพในครอบครัว มโนภาพแห่งตน แรงสนับสนุนทางสังคมจากครูและแรงสนับสนุนทาง สังคมจากเพื่อนของนักเรียนที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุข พบว่า ตัวแปรที่มีประสิทธิภาพในการทำนายพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับ อบายมุขได้แก่สัมพันธภาพในครอบครัวแรงสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน มโนภาพแห่งตน และ แรงสนับสนุนทางสังคมจากครู โดยตัวแปรสัมพันธภาพในครอบครัว ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ เป็นอันดับที่ ๑ แรงสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับที่ ๒ มโน ภาพแห่งตนได้รับการคัดเลือกเข้าสมการเป็นอันดับที่ ๔ ซึ่งสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการ ควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุขได้ร้อยละ ๒๘ ที่นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐๑

^{๒๙} จิตรภาณิน เอี่ยมอ้อย, ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการควบคุมตนเองไม่ให้เกี่ยวข้องกับอบายมุขของ นักเรียนชั้นที่ ๔ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี, วิทยานิพนธ์, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๙).

นิภาพรรณ วงศ์หนองแว้^{๓๐} ได้ทำการวิจัย เรื่อง “คู่รักวัยเรียน” การคบเพื่อนต่างเพศ ฉันทูสาวของนิสิตนักศึกษาสถาบันอุดมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิด พฤติกรรมการคบเพื่อนต่างเพศฉันทูสาวมีสองปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายนอก พบว่า ในครอบครัวมีความรักและสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน แต่ห่างไกลจากพ่อแม่จึงมีอิสระในการใช้ชีวิตเห็นเพื่อนนิสิต นักศึกษามีคู่รัก จึงเกิดการเลียนแบบกัน โดยมีแรงผลักดันจากสื่อบันเทิงต่างๆ ที่แสดงออกด้านเพศ ให้ได้เรียนรู้ อีกทั้งหอพักหรือที่พักอาศัยเปิดโอกาสให้นิสิตนักศึกษาชายและหญิงอยู่ร่วมกันได้อย่าง เสรีพร้อมกับใช้โทรศัพท์มือถือที่มีอยู่ติดต่อกันได้ตลอดเวลา จึงเกิดพฤติกรรมการคบเพื่อนต่างเพศ ฉันทูสาวขึ้น แต่ความไม่เหมาะสมกับสังคมวัฒนธรรมไทย จึงปิดบังความจริงเบี่ยงลึงต่อพ่อแม่และ บุคคลรอบข้าง ทำให้ต่างคนต่างเข้าห้องพักเป็นของตน วิธีชีวิตคู่เกิดขึ้นเฉพาะในห้องพักของนิสิต นักศึกษาชายเท่านั้น ปัจจัยภายใน พบว่า เป็นความต้องการความรัก ความอบอุ่นจากเพศตรงข้าม ตามธรรมชาติแห่งวัย แต่ยังไม่มั่นใจในอนาคตหากพบคนใหม่ที่ดีกว่าก็พร้อมที่จะเปลี่ยนไป นิสิต นักศึกษาชายแอบไปมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น เพื่อความแปลกใหม่ในเพศรส คิดว่าการมีคู่รักเป็น การหาประสบการณ์ทางเพศ และได้เรียนรู้เพศตรงข้ามทั้งนิสิตนักศึกษาชายและหญิงเห็นว่าการมี คู่รักไม่ใช่เรื่องเสียหาย

ตรีรัตน์ ปิ่นประยงค์^{๓๑} ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาบทบาทของอุบาสก-อุบาสิกา ในการบำรุงพระพุทธศาสนา ศึกษาเฉพาะกรณี การบำรุงพระพุทธศาสนาของผู้ปฏิบัติงาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สายงานธุรกิจระบบส่ง” พบว่าบทบาทของอุบาสก-อุบาสิกาในการ บำรุงพระพุทธศาสนา เป้าหมายที่แท้จริงคือการ ทำให้พระศาสนามั่นคงเจริญเป็นที่พึ่งแก่ชาวโลก ทั้งหลาย โดย อุบาสก-อุบาสิกา จะต้องศึกษาและนำมาปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามหลักพุทธธรรม ให้ เกิดผลสูงสุดแก่ตนเอง พร้อมด้วยการอุปถัมภ์บำรุงพระสงฆ์ เพื่อการสืบต่ออายุพระพุทธศาสนา กล่าวคือ อุบาสก-อุบาสิกา ต้องรับผิดชอบ ๑) ศึกษา ๒) ปฏิบัติ ๓) เผยแผ่ ๔) ป้องกันศัตรู ๕) บำรุงพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

^{๓๐} นิภาพรรณ วงศ์หนองแว้, “คู่รักวัยเรียน” การคบเพื่อนต่างเพศฉันทูสาวของนิสิตนักศึกษา สถาบันอุดมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม, **วิทยานิพนธ์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๗).

^{๓๑} ตรีรัตน์ ปิ่นประยงค์, “การศึกษาบทบาทของอุบาสก-อุบาสิกา ในการบำรุงพระพุทธศาสนา ศึกษา เฉพาะกรณี การบำรุงพระพุทธศาสนาของผู้ปฏิบัติงาน การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สายงานธุรกิจระบบ ส่ง”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจึงได้นำมากำหนดกรอบแนวคิดเพื่อดำเนินการวิจัย ดังนี้

